

Otto Haarala

KENEN KANSSA KAUPUNKIA KEHITETÄÄN?

Uusi toimijuus ja sen sovellukset
kaupunkisuunnitteluun
Case: Tampereen läntinen keskusta

Kandidaatintyö
Rakennetun ympäristön tiedekunta
Annuska Rantanen
Minna Chudoba
Toukokuu 2021

TIIVISTELMÄ

Otto Haarala: Kenen kanssa kaupunkia kehitetään? – Uusi toimijuus ja sen sovellukset kaupunkisuunnittelussa

Case: Tampereen läntinen keskusta

With whom are we developing the city? –

New forms of civic action and how to apply them in urban design.

Case: Western city centre of Tampere

Kandidaatintyö

Tampereen yliopisto

Arkkitehtuurin tutkinto-ohjelma Rakennetun ympäristön tiedekunta

05/2021

Kaupunkitilasta käydyssä keskustelussa näkökulma painottuu usein selvärajaisiin intressiryhmiin kuten asukkaisiin, yrittäjiin ja järjestöihin. Tämän lisäksi keskustelu rajautuu julkisen, yksityisen ja joskus kolmannen sektorin väliseksi. Myös tilakäsitykset julkisuuden ja yksityisyyden näkökulmiin ovat kansallisessa ja Tamperetta koskevassa keskustelussa lukkiutuneita.

Tässä kandidaatin työssä käsittelen kaupunkitilassa tapahtuvaa toimijakenttää ja sen muutosta uudenlaisten toimijuuksien noustessa esiin digitalisaation seurauksena. Yhdistän tämän vähemmälle huomiolle jääneen uuden toimijuuden keskusteluun yhteishyödykkeistä ja kaupunkitilasta yhteishyödykkeenä. Teoreettisen osuuden ja uusien toimijuuksien ja yhteishyödykkeiden teorian esittelyn jälkeen tuon ajattelua Tampereen läntisen keskustan kontekstiin ja peilaa teoriasta nousseita uusia ajattelumalleja suhteessa kaupungin omiin visioihin läntisen keskustan tulevaisuudesta. Keskeiset tutkimuskysymykset ovat kuinka huomioida institutionaalisessa suunnittelussa nämä uudet toimijuudet, ja mitä annettavaa uudenaikaisella suunnitteluparadigmalla olisi Tampereen läntiseen keskusta.

Työn toteutin syventymällä tuoreeseen kotimaiseen kirjallisuuteen toimijakentän muutoksesta ja perehtymällä kaupunkiaktiivisuuden uusiin muotoihin ja teoriaan neljänestä sektorista. Lisäksi tuon työhön kansainvälistä kirjallisuutta yhteishyödykkeistä (*commons*) ja niiden teoriasta, koska aihetta ei ole juuri kotimaisessa kirjallisuudessa sivuttu. Perehdyn myös Tampereen kaupungin vuonna 2020 julkistamaan läntisen keskustan visiotyöhön sekä Viiden Tähtien Keskusta 2018–2030-ohjelmaan ja niiden tavoitteisiin. Tämän jälkeen analysoin visiotyön tavoitteita ja toimintamalleja, toimijan ja toimijuuden näkökulmasta sekä pohdin niiden luomia mahdollisuuksia yhteishyödykkeelliselle toiminnalle. Tuon lisäksi muutaman konkreettisen esimerkin läntisen keskustan ilmiöistä ja paikoista johtopäätösten tueksi ja tuodakseni niihin käytännön otetta.

Työn lopputuloksena on kolme erilaista toimintamallia, joiden avulla olisi mahdollista lähteä kehittämään inklusiivisempaa ja erilaiset toimintamallit mahdollistavaa kaupunkitilaa. Nämä kolme mallia sisältävät niin hallinnollisia ratkaisuja kuin perinteisiä suunnitteluvaihtoehtoja.

Avainsanat: Tampere, Neljäs sektori, yhteishyödykkeet, commons, toimija, kaupunkisuunnittelu

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO.....	1
2. TOIMIJA KAUPUNGISSA	1
2.1 Hallinnon ja toimijoiden suhde.....	3
2.2 Neljäs sektori.....	4
3. YHTEISHYÖDYKKEET	6
3.1 Yhteishyödykkeet, julkinen- ja yksityinen sektori.....	6
3.2 Yhteishyödykkeet, hallinto ja toimijat.....	7
4. TAMPEREEN LÄNSI-KESKUSTAN TILANNE.....	10
4.1 Toimijakenttä ja sen muutos.....	11
4.2 Kaupungin näkemykset ja visiotyö	12
4.3 Rajapinnat ja toimijuuksien rooli.....	14
5. KÄYTÄNNÖN RATKAISUJA	16
5.1 Toimenpiteitä kaupunkitilassa	16
5.2 Rajapintatoimijat ja kaksoisroolit	22
5.3 Verkostojen hyödyntäminen suunnittelussa	23
6. JOHTOPÄÄTÖKSET	25
LÄHTEET	27
KUVALÄHTEET	30

1. JOHDANTO

Kaupunkikeskustat toimivat yhteiskunnallisten mullistuksien ja kehityksen näyttämöinä. 2000-luvulla muutoksen kiihdyttimenä on toiminut esimerkiksi sosiaalisen median roolin kasvu ja kiihtyvä globalisaatio. Kansalaisen on nykyään helpompi ottaa kantaa ja hankkia tietoa ympäristöään koskevissa kysymyksissä. Arjessa läpimurron tehnyt digitalisaatio on myös muokannut toimijakenttää ja tuonut perinteisen järjestötoiminnan ohelle löyhempiä järjestäytymisen muotoja. Tämä asettaa myös hallinnolle ja kaupunkisuunnittelulle uudenlaisia haasteita, mutta samalla se avaa myös täysin uudenlaisia mahdollisuuksia vastata kansalaisten tarpeisiin ja ottaa heidät huomioon suunnittelussa. Tämä toimii myös toiseen suuntaan ja avaa kansalaisille helppoja väyliä kyseenalaistaa vallitsevia kaupunkisuunnittelukäytäntöjä ja haastaa ehdotuksia. Samalla nämä vaikuttamisen keinot asettavat perinteisen ylhäältä alaspäin suuntautuvan suunnitteluparadigman muutospaineen alle.

Tämän kandidaatintyön tarkoituksena on nostaa esille erilaisia toimijoita ja heidän mahdollisuuksiensa vaikuttaa ja osallistua kaupunkitilan tuottamiseen, sekä pyrkiä tuomaan tuoreita näkökulmia toimijuudesta ja toimijakentän muutoksesta Tampereen läntisen keskustan kontekstissa. Työn kantavina teemoina on ristiriita institutionaalisen suunnittelun ja itseorganisoituvien, perinteisistä toimintamalleista poikkeavien toimijoiden välillä. Työssä avataan myös erilaisten toimijuuksien keskinäisiä suhteita ja toimijaroolien päällekkäisyyksiä.

Valtakunnallisessa keskustelussa Tampere profiloituu merkittävien kehityshankkeidensa, kuten kansihankkeen ja asemakeskuksen kautta. Nämä hankkeet muokkaavat voimakkaasti kaupunkikuvaa ja ovat mittakaavaltaan suuria. Osaltaan ne viestivät myös Tampereen elinvoimaisuudesta ja kasvusta. Keskustelussa paitsioon tuntuu jääneen kuitenkin Tampereen läntisen ja samalla historiallisen keskustan rooli ja sen toiminnallinen muutos, sekä tämän muutoksen suhde kaupungin suurhankkeisiin. Pitkään jatkuneen itäiseen keskustaan kohdistuneen kehityksen painotuksen jälkeen kaupungin hallinnossa on herätty läntisen keskustan tilanteeseen ja lähdetty hahmottelemaan sen roolia tulevaisuuden Tampereella. Kyse ei ole pelkästään suuren kuvan elinvoima- ja kaupunkirakenteellisista kysymyksistä, vaan läntisen keskustan muuttuva olemus kos-

kettaa koko kaupunkiyhteisöä ja sen erilaisia toimijoita. Oleellista on myös se millaiseksi kaupunki haluaa kehittää keskusta-alueitaan ja mitä identiteettillisiä eroja idän ja lännen väliltä löytyy. Tampereen kaupunki on teettänyt vuonna 2020 ulkopuolisilla konsulteilla visiotyön koskien kaupungin läntistä keskusta-aluetta ja sen tulevaisuutta. Ennen kuin tämän laajan alueen suunnittelu pääsee kunnolla vauhtiin, koen tärkeäksi nostaa esille uudenlaista ajattelua toimijuudesta ja kaupunkitilan luonteesta tuottaakseen alueen suunnittelua ja sen periaatteita koskevaa ajankohtaista uutta näkökulmaa.

Tämän työn teoreettisessa osuudessa käsittelen uudenlaisia toimijuuden muotoja ja kaupunkitilan roolia yhteishyödykkeenä. Teoreettisen kehyksen pohjalta pyrin rakentamaan siltoja institutionaalisen suunnittelun ja kansalaistoiminnan välille. Lopussa esitän kolme erilaista ratkaisukeinoa, joita yhdistämällä on mahdollista luoda hedelmällinen maaperä itseorganisoituvalle urbaanille toiminnalle ja uudennlaisille sekoittuneille toimintoille, joissa toimijan rooli nousee keskiöön. Nämä ratkaisut mahdollistavat myös Tampereen läntisen keskustan oman identiteetin vahvistamisen sekä selkeän erottautumisen suurhankevetoisesta itäisestä keskustasta.

2. TOIMIJA KAUPUNGISSA

Kaupunkihallinnossa puhe asukkaasta nostetaan helposti merkittävään asemaan, mutta sen voi nähdä luonteeltaan valikoivana, sillä asukkaiden lisäksi kaupungissa toimii myös monipuolinen joukko yrittäjiä, työntekijöitä, yhdistyksiä ja muita sidosryhmiä. Järkevämpää voisikin olla puhe *toimijasta*, joka käsitteenä huomioi myös muut käyttäjäryhmät eikä sido niitä fyysiseen paikkaan (Mäenpää & Faehnle 2017, 34–35). Toimija harvoin toimii täysin itsenäisesti, vaan sen voidaan ajatella olevan osa laajempaa toimijuuden kenttää.

Toimijuutta tai toimijakenttää kaupungissa tai yhteiskunnassa kuvataan yleensä sosiologi- ja yhteiskuntatieteissä erilaisten teoreettisten mallien, esimerkiksi verkostojen avulla. Toimijaverkkoteoria (actor network theory) on yksi tunnetuimpia verkkomalleja. Pasi Mäenpää ja Maija Faehnle (2021) puhuvat vertaisverkostoista, joilla tarkoitetaan verkostoja, jotka ovat muodostuneet ilman selkeää johtoa, mutta kokoavat erilaisia toimijoita ja toimijuuksia yhteen esimerkiksi digitaalisille alustoille (Mäenpää & Faehnle 2021, 42). Toimijakentän laajentuneen ja muuttuneen luonteen ymmärtäminen hallinnon tasolla avaisi keskustelua hallinto-organisaatioiden ja näiden uudentyyppisten toimijoiden välillä ja nostaisi asukkaiden lisäksi myös nämä ryhmät suunnittelun lähtökohdaksi.

2.1 Hallinnon ja toimijoiden suhde

Hallinnon ja toimijoiden välinen suhde ja vuorovaikutus mielletään perinteisesti ylhäältä alaspäin tapahtuvaksi. Tätä väitettä tukevat myös Suomen institutionaaliset rakenteet, sekä kaavoituksen ja muun hallinnon selkeät ja jäykät toimintaprosessit. Siitä huolimatta, että prosessit ovat selkeästi hallintovetoisia, monien aktivistien ja kaupunkien tavoitteet ja strategiat ovat lopulta yhtenäisiä tai ainakin samansuuntaisia (Mäenpää & Faehnle 2021, 31).

Hallinnon ja toimijoiden välinen suhde ei ole yksioikoinen ja kehittyäkseen se vaatii monia erilaisia vaiheita ja tietynlaista työkalupakkia, josta tarvittaessa ja tapauskohtaisesti voidaan poimia tilanteen mukaisia toimintamalleja. Tällainen joustava työkaluvalikoima mahdollistaa siirtymistä kohti hybridihallintoa, jossa eri sidosryhmät ja toimijat otetaan aktiivisesti mukaan päätöksentekoon. (Mäenpää & Faehnle 2017, 41–45.) Suuri vastuu tässä on hallinnolla, ja se vaatii hallinnon puolelta aktiivista ja aitoa osallistamista sekä toimijoiden huomioimista myös uusien osallisuuden muotojen kautta.

Osallistava suunnittelu mielletään Suomessa lakisääteisten kaavaprosessien, kuten osallistumis- ja arviointisuunnitelman, sekä erilaisten kyselyjen kautta tapahtuvaksi toimijoiden huomioimiseksi. Osallistaminen on näin ollen julkisen vallan harjoittamaa ja saattaa kohdata sitä kautta tietynlaisia ongelmia, sillä siihen sisältyy hallitsija-hallittava-asetelma. Tässä tilanteessa toimija muuttuu selkeästi suunnittelun kohteeksi. (Niitamo 2015, 5–7.) Voisikin olla hedelmällisempää ajatella toimija jonkinlaisena suunnittelukumppanina ja lähteä ratkomaan ongelmia aidosti heidän tarpeistaan ja toiveistaan. Tämä ei tarkoita kuitenkaan suunnittelijan ammattitaidon väheksymistä, vaan kyse on pikemminkin ajattelutavan muutoksesta, jossa suunnittelija nähdään yhä vahvemmin eräänlaisessa kaksoisroolissa tai asiakaspalvelija-asemassa. Tässä roolissa myös suunnittelijan oma toimijuus tulee esiin eikä peity virkamiesstatuksen taakse.

Myös asiantuntijuuden muutos asettaa viranhaltijat ja poliitikot uudenlaiseen asemaan. Tietoyhteiskunnan ja avoimen datan lisääntyessä eri toimijoiden on helpompi luoda ja jakaa tietoa myös keskenään. Tämä haastaa perinteiset asiantuntijat kuten esimerkiksi kaavoittajat tai muut kaupunkisuunnittelijat pohtimaan asemaansa. Vertaisverkostojen rooli tässä kehityksessä on myös merkittävä, sillä eritaustaiset henkilöt jakavat omaa asiantuntijuuttaan verkossa ohi perinteisen asiantuntija-asiakas käsityksen. (Jakonen 2017, 76.) Vertaisverkostoilla tarkoitetaan tässä yhteydessä esimerkiksi internetissä organisoituvia ryhmiä, joissa erilaiset toimijat keskustelevat ja toimivat tasavertaisina, eikä esimerkiksi asiantuntija korosta rooliaan suhteessa maallikkoon. Tästä huolimatta asiantuntija voi tarjota osaamistaan ja tietoaan verkoston käyttöön. Vastavuoroisesti myös maallikoiden näkemykset tarjoavat asiantuntijoille aineistoa ja näitä näkemyksiä kohdellaan verkostossa samanarvoisina ja niiden hyödyt tunnustetaan puolin ja toisin. Tämän vertaisverkoston periaatteen hyödyntäminen tarjoaa myös potentiaaleja uusille osallistumisen keinoille.

2.2 Neljäs sektori

Toimijan rooli ja vaikutus riippuu myös hänen omasta toiminnastaan. Ottaako hän aktiivisen ja osallistuvan roolin, tyytyykö hän osallistamisen kohteena olemiseen tai jotain siltä väliltä? Tämänlainen toiminta linkittyy helposti aktivismiin ja erilaisiin muihin kansalaisyhteiskunnan toiminnan muotoihin. Toimija voi olla myös passiivinen osallinen, joka ei aktiivisesti aja pyrkimyksiään ja tavoitteitaan kaupunkitilassa. Aktivismi ja siihen liittyvät mielikuvat, eivät anna oikeanlaista kuvaa siitä kirjosta, joka voidaan lukea aktivismin

piiriin. Lisäksi digitalisaatio on vaikuttanut ja lisännyt toimijoiden mahdollisuuksia uudentyyppisiin aktivismeihin. Aktivismissa voi olla myös mukana olematta varsinaisesti aktivisti. (Mäenpää & Faehnle 2021, 33–39.)

Digitalisaatio ja sosiaalinen media ovat osaltaan helpottaneet ja tuoneet osallistumisen ihmisten näyttöpäätteille. Toiminnan organisointi ja kantaa ottaminen ovat aiempaa helpompaa mutta se edellyttää toimijalta tämän toimintaympäristön ja sen mahdollisuuksien tiedostamista, esimerkiksi tietotaitoa ja resursseja sosiaalisen median käyttöön. Sosiaalisessa mediassa tapahtuva toiminta on myös joustavaa eikä se vaadi jäsenyyttä tietyssä järjestössä. Tällainen toiminta voi olla myös luonteeltaan kertaluontoista ja valikoivaa. (Laukkanen 2017.) Nämä ilmiöt muokkaavat toiminnan luonnetta ja välttämättä ei ole enää mielekäästä puhua kolmannesta sektorissa viitattaessa vapaaseen kansalaisyhteiskuntaan ja sen toimijakenttään. Sen sijaan termi *neljäs sektori* voisi olla soveltuva kuvaamaan uudenlaista kansalaistoimintaa, joka ei ole järjestöpohjaista eikä vaadi taustalleen selkeää organisaatiota, kuten kolmannen sektorin järjestökenttää.

Neljättä sektoria on käytetty eri yhteyksissä kuvaamaan hyvin erilaisia toimijoita, eikä sen yksiselitteinen määrittely ole helppoa vaan se riippuu valittavasta näkökulmasta ja tieteenalasta (Mäenpää & Faehnle 2021, 19, 42–45). Neljäs sektori ei ole mikään yksittäinen ja selkeästi rajautuva käsite vaan pikemminkin sateenvarjo, joka kokoaa alleen erilaisia alhaalta ylöspäin vaikuttavia ja itseorganisoituvia toimijoita.

Yhdistävinä piirteinä näille erilaisille määritelmille ja tulokulmille voi nähdä tietynlaisen vapautumisen ja sopimattomuuden muiden sektorien määritelmiin. Kun näitä neljännen sektorin toimijoita tuodaan kaupunkikontekstiin, avautuu laaja erilaisten kaupunkiaktiivisten kirjo, joka haastaa toiminnallaan perinteisiä suunnittelukäytäntöjä ja käsityksiä kaupunkitilasta sekä sen hallinnasta ja käytöstä. Laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa tämä kirjo haastaa myös vallitsevia yhteiskunta- ja talousjärjestelmiä ja muokkaa käsitystä demokratiasta. (Mäenpää & Faehnle 2021, 11–16.) On myös tärkeää tunnistaa tällaisten itseorganisoituvien ja verrattain epämääräisten toimijoiden rooli kaupungissa, niin hallinto-organisaatioiden, yksityisen sektorin kuin perinteisen järjestösektorinkin tahoilta.

3. YHTEISHYÖDYKKEET

Toinen tämän tutkielman näkökulman kannalta oleellinen teoria liittyy yhteishyödykkeiden (*commons*) käsitteeseen ja kysymyksiin sen hallinnasta ja tuottamisesta. *Commons*-käsite on hankala määritellä, sitä voidaan käyttää useissa asiayhteyksissä ja toisinaan sen määrittely voi jäädä olemattomaksi (Hess 2008, 2). Tässä työssä käytän commonsista termiä yhteishyödyke ja pyrin avaamaan niiden merkitystä kaupungissa. Yhteishyödykkeiden ja niiden tuottamiseen liittyy myös käsite *commoning*, joka tarkoittaa tässä yhteydessä toimintaa, joka tuottaa ja ottaa haltuunsa yhteishyödykkeitä.

Yhteishyödyke on määritelmällisesti hieman huokoinen, mutta sen voisi käsittää sinä jonain, jota kaupungin erilaiset toimijat synnyttävät yhdessä toiminnallaan ja yhteentörmäyksillään. Yhteishyödyke ei ole luonteeltaan pysyvä vaan se muuttuu nopeasti ja voi olla vain hetkellistä. (Harvey 2012, 67.) Niin kuin aiemmassa luvussa korostin internetin ja sosiaalisen median merkitystä toimijaan, sillä on myös suuri vaikutus ajatukseen yhteishyödykkeistä. Charlotte Hess käyttää yhteishyödykkeitä koskevassa keskustelussa termiä *new commons*, uudet yhteishyödykkeet, johtuen esimerkiksi internetin suuresta vaikutuksesta ja aiemmin tavoittamattomien hyödykkeiden kuten avaruuden saavuttamisesta (Hess 2008, 2). Tässä määritelmästä voidaan vetää myös linkki neljänteen sektoriin ja sen verkkopohjaiseen toimintaan. Näitä yhteishyödykkeitä ei myöskään voi käsittää pelkästään aineellisina tai aineettomina, vaan ne voivat olla kumpaakin. Yksi näkökulma on yhteishyödykkeiden näkeminen prosessina, jossa toimijat tuottavat niitä esimerkiksi aktiivisella toiminnalla tai arjen sivutuotteena. Yhteishyödykkeillä voidaan nähdä olevan myös vaihtoarvoa, vaikkei se olekaan hyödyke perinteisessä mielessä. (Harvey 2012.) Vaihtoarvollisena yhteishyödykkeet linkittyvät myös jakamistalouteen ja muihin talousmuotoihin, jotka eivät mahdu vallitsevan kapitalistisen talousjärjestelmän raameihin.

3.1 Yhteishyödykkeet, julkinen- ja yksityinen sektori

Yhteishyödykkeiden luonteen takia ne herättävät myös paljon ristiriitoja ja vastakkainasettelua erilaisten toimijoiden välillä. Näiden ristiriitojen taustalla voidaan löytää sosiaalisia ja poliittisia konflikteja ja keskustelu yhteishyödykkeistä muuttuu helposti eturistiriitadebatiksi. (Harvey 2012, 68, 74.)

Tässä kohtaa on myös hyvä tarkastella yhteishyödykkeiden suhdetta julkiseen ja yksityiseen sektoriin. Yhteishyödykkeet ja julkinen sektori muodostavat mielenkiintoisen vertailukohteen, johtuen niiden häilyvästä rajasta. Yhteishyödykkeet ja niiden ympärillä tapahtuva toiminta mielletään usein inklusiiviseksi eli kaikille avoimeksi ja vapaaksi toiminnaksi. Myös julkiseen tilaan liittyy samankaltaisia piirteitä. Aktivismi ja yhteishyödykkeiden ympärillä tapahtuva toiminta ei kuitenkaan välttämättä aina ole sellaista, niin kuin ei julkinen kaupunkitilakaan. Toimiakseen yhteishyödykkeet ja sen ympärillä tapahtuva toiminta vaativat toimijoiden sisäisiä sääntöjä ja rajoituksia (Köpper & Müller 2021, 305–306). Tämä voi johtaa pahimmillaan yhteishyödykkeiden muuttumiseksi eksklusiiviseksi ja suljetun yhteisön toiminnaksi, joka tuottaa lisäarvoa vain sen käyttäjille. Näin ollen yhteishyödyke alkaa saada yksityisiä piirteitä.

Esimerkiksi katu nähdään perinteisesti julkisena tilana, jossa toimijat kohtaavat erilaisissa arjen aktiviteeteissa. Se on luonteeltaan avoin ja sinne on lähtökohtaisesti vapaa pääsy. Katu voi olla myös yhteishyödyke silloin kun sen saamat sosiaaliset merkitykset pääsevät vapaasti korostumaan tilassa ja toimijat alkavat sitä kautta luoda kadulle jonkinlaista lisäarvoa ja uusia merkityksiä. Katu ja katutila täytyy tällöin myös pitää avoimena toiminnalle eikä esimerkiksi sitä saa alistaa liialle autoilulle tai kaupalliselle toiminnalle, jotka pyrkisivät tarkoituksellisesti tai välillisesti poissulkemaan käyttäjäryhmiä. Julkisella sektorilla voidaan nähdä olevan keskeinen rooli tässä mahdollisuuksien turvaamisessa. Samalla sen rooli on myös hieman paradoksaalinen, sillä se pyrkii luomaan rakenteidensa sallimissa rajoissa yhteishyödykkeitä, tai ainakin mahdollisuuksia niiden tuotolle, samalla yrittäen huomioida yksityisen puolen intressejä. Tämä voi johtaa tahattomasti tai tarkoituksenmukaisesti tilanteeseen, jossa julkinen tila, kuten katu, muuttuu puhtaan kaupallistetuksi, vailla aitoa yhteishyödykkeen asemaa tai potentiaalia sen synnylle. (Harvey 2012, 74–75.) Tässä kehityksessä julkinen tila muuttuu riippuvaiseksi kuluttamisesta ja ostovoimasta, ja samalla päätäntävalta liukuu demokraattiselta päätöksentekokoneistolta yksityiselle sektorille ja heidän eturyhmilleen (Neuvonen 2017, 208). Julkinen sektori siis osaltaan tasapainoilee ratkaisuillaan useiden eri toimijoiden intressien välissä.

3.2 Yhteishyödykkeet, hallinto ja toimijat

Uusliberalistinen talousajattelu ja julkisessa hallinnossa Suomessa 1990-luvulla yleistynyt uusi julkisjohtamisen periaate (new public management) luovat uhkia yhteishyödykkeille sekä niiden tuotolle myös kaupunkiympäristössä. Uudella julkisjohtamisen periaatteella tarkoitetaan tässä yhteydessä julkishallintoon rantautuneita yksityiselle sektorille tyypillisiä toimintatapoja, kuten tulostuuta, kilpailuajattelua ja yksityistämisiä

(Ruostetsaari 2014, 93). Keskustelu kaupunkitilasta voidaan perinteisesti nähdä polari-soituvan yksityisen sektorin (kuten rakennusliikkeiden ja sijoittajien) ja ohjaavan hallinnon välillä (Harvey 2012, 68–74). Osaltaan yksityisen ja julkisen sektorin hallinnollinen lähestyminen voi hämärtää ja monimutkaistaa tätä keskustelua. Monipuolinen ja elävä kolmas ja neljäs sektori voivat omalla panoksellaan tietoisesti tai arjen sivutuotteena luoda yhteishyödykkeitä yhdessä julkisen ja yksityisen sektorin kanssa tai niistä riippumatta. Näkyäkseen ympäristössä tämä yhteistoiminta ja toimijat tarvitsevat myös fyysisistä tilaa, jonka käyttö voi olla hyvinkin spontaania ja väliaikaista (Mäenpää & Faehne 2021, 55). Tilan vahvasti omistuksellinen luonne oli se sitten julkista tai yksityistä kuitenkin asettaa tilojen väliaikaiskäytölle ja yhteishyödykkeiden tuottamiselle myös haasteita ja voi aiheuttaa tilallisia konflikteja (Harvey 2012, 72–73).

Hallinnon rooli tässä voi olla tilanteesta riippuen mahdollistava tai rajoittava, riippuen sen suhtautumisesta ja sallivuudesta esimerkiksi tilojen väliaikaiskäyttöä tai muuta yhteishyödykkeitä tuottavaa toimintaa kohtaan. Toimijoiden, kuten jonkin aktivistiryhmän, toiminta voi myös puhtaasti sotia yleisiä normeja ja jopa lakia vastaan, mutta se voi saada tästä huolimatta asemaa yhteishyödykkeenä ja näin ollen legitimoida itsensä ajan kanssa. Tästä hyvänä esimerkkinä toimii Tampereen Pispalan Hirvitalo, jossa toimii Pispalan nykytaiteen keskus. Projekti sai alkunsa talonvaltauksesta ja on ollut olemassaolonsa aikana usein kaupungin häädön uhan alla. Kaupungin hallinnossa on kuitenkin tunnustettu tämän itseorganisoituneen ryhmän tuoma yhteishyödykkeellinen lisäarvo ja toistaiseksi se on saanut jatkaa toimintaansa.

Riippuen yhteishyödykkeiden tuottamisen luonteesta siihen tähtäävä toiminta vaatii sisäisiä hallintorakenteita, vaikka se voi ajatuksellisesti sotiakin niitä vastaan. Nämä rakenteet ovat kuitenkin, tai ainakin niiden pitäisi olla, vapaamuotoisempia ja perustua suoraan demokratiaan, jotta vallan keskittyminen olisi vältettävissä. Tämä asettaa yhteishyödykkeiden tuottamisen myös jatkuvan sisäisen uudistuksen paineeseen ja tekee niistä jatkuvasti muuntautuvia. (Stavrides 2015, 15.) Tästä myös huomataan kuinka, kompleksinen yhteishyödykkeiden suhde on verrattuna perinteisiin toimijoihin, sillä niihin voi liittyä piirteitä ja malleja, jotka ovat ominaisia perinteiselle julkisen-yksityinen ajattelulle.

Neljännän sektorin toimijuuden ja yhteishyödykkeiden käyttöön ja tuottamiseen liittyvät kysymykset nivoutuvat keskeisesti toisiinsa, sillä niiden luonne väliaikaisuksiineen ja itseorganisoitumisineen on hyvin samankaltainen. Esimerkiksi moni kaupunkiaktivismi pitää sisällään muotoja, jotka voidaan mieltää yhteishyödykeajattelun piirissä tapahtuvaksi, kuten urbaani viljely, mielenosoitukset tai talonvaltaus. Edellä mainitun kaltaisen toiminnan organisointi ja esimerkiksi niihin liittyvä vaihto tai suunnittelu ovat helposti

järjestettävissä digitalisaation ja sosiaalisen median myötä. Tämän pohjalta näitä aktiivisteja ja yhteishyödykkeiden tuottoa voidaan nimittää neljännen sektorin toiminnaksi.

4. TAMPEREEN LÄNSI-KESKUSTAN TILANNE

”Tampereen läntinen keskusta on kuihtumassa – moni yrittäjä on jo lähtenyt alueelta”

– Moreenimedia 9.2.2018

”Tampereen läntisen keskustan vaikeuksiin vastataan visiotyöllä”

– Aamulehti 19.3.2019

Tampereella on pitkin raitiotyömaahanketta ja Hämeenkadun muutosta virinnyt keskustelua historiallisen keskustan länsiosan mahdollisesta näivettymisestä. Tilannetta on käsitelty erityisesti ketjuliikkeiden siirtymisen ostoskeskusten yhteyteen, sekä tiettyjen suosittujen ravintoloiden lopettamisen yhteydessä. Median ja julkisen keskustelun luoma kuva ei pidä kuitenkaan paikkaansa, vaan läntinen keskusta näyttäytyy edelleen viriilinä ja palveluiltaan monipuolisena ja monikulttuurisena. Tästä kielii runsas kivijalkatoimijoiden määrä ja monimuotoinen yritysprofiili. Läntisen keskustan kehittäminen vetovoimaisena ja elävänä kaupunkitilana on myös Tampereen kaupungin intresseissä, mikä tulee ilmi Viiden tähden keskusta 2018–2030 kehittämissuunnitelmasta sekä sen määrittelemien tavoitteiden pohjalta tehdystä Tampereen Läntisen Keskustan visiotyöstä (Tampereen kaupunki 2018, 5; Siitonen ym. 2020, 3–5).

Määrittelen läntisen keskustan tässä työssä itä-länsisuunnassa Tammerkosen ja Hämeenpuiston ja pohjois-eteläsuunnassa Satakunnankadun ja Satamakadun väliseksi alueeksi (kuva 1). Tälle alueelle sijoittuu Hämeenkadun länsipää, Tampereen keskustori, Frenckellin aukio sekä Laukontori. Alueella sijaitsee myös suurin osa alueen yrityksistä ja toimijoista. Finlaysonin historiallisen alueen olen tietoisesti jättänyt pois rajauksesta.

Kuva 1. Läntisen keskustan aluerajaus

Läntinen keskusta profiloituu kuitenkin identiteetiltään erilaisena kuin huomattavasti uudempi itäinen keskusta. Siinä missä itäistä keskustaa ja eritoten rautatieaseman ja Tullin alueita ollaan kehittämässä kovaa vauhtia, läntinen keskusta on ollut suhteellisen rauhassa massiivisilta ja kaupunkikuvaa voimakkaasti muokkaavilta kehityshankkeilta. Mahdolliset vireillä olleet suurhankkeet ovat myös saaneet lännessä osaltaan paljon kansalaisvastusta, kuten esimerkiksi Eteläpuiston täydennysrakentamishanke, jonka johdosta ne ovat jääneet paikoilleen tai niistä on toistaiseksi luovuttu.

Tässä luvussa tarkastellaan tarkemmin Tampereen läntisen keskustan toimijakentän muutosta ja kaupungin näkemyksiä alueen kehittämiseen. Näkökulmana on toimijalähtöisyys, niin yrittäjistä erilaisiin kulttuuripalveluihin sekä aktivisteihin. Näiden ryhmien toiveet ja tarpeet tulee myös sovittaa yhteen kaupungin ja yksityisten tahojen kehittämisintressien kanssa. Työtä tehdessä ilmeni, että esimerkiksi läntisen keskustan yritysprofiilia oli hankala hahmottaa virallisen datan pohjalta, joten turvaudun tässä luvussa myös omaan havaintoihini ja kokemuksiini.

4.1 Toimijakenttä ja sen muutos

Tampereen läntinen keskusta-alue on yrittäjäprofiililtaan varsin monimuotoinen. Alueelta löytyy mm. perinteistä kivijalkakauppaa, tavaratalo, erilaisia ravintoloita ja yökerhoja, useita etnisiä kauppoja sekä osuuskuntayrittämistä. Viimeisin alueelta teetetty kaupallinen selvitys löytyy vuodelta 2014, joka käsitteli koko Tampereen keskusta-alueita. Sitä voi pitää kuitenkin jo vanhentuneena, sillä selvityksen laadinnan aikaan Ratinan kauppakeskusta ei ollut rakennettu ja raitiotyömaata ei ollut aloitettu (Santasalo, 2014). Raitiotyömaan ja Hämeenkadun remontin vaikutuksista ei ole löydettävissä tuoretta arviota, mutta omaan kokemukseen ja havaintoihin perustuen sen on voinut

nähdä aiheuttaneen jonkinlaista turbulenssia alueen yrittäjissä. Osa pitkään toimineista ravintoloista on sulkenut ovensa ja vaihtuvuus on ollut paikoin nopeaa tietyissä liiketoimissa. Ketjuliikkeiden poistumista alueelta voi pitää loogisena, kun huomioidaan Tammerkosken itäpuolen suuret kehityshankkeet, eritoten Ratinan kauppakeskus.

Toisin kuin muutaman lehtiotsikon perusteella voisi luulla, länsikeskustaan on kuitenkin syntynyt myös uusia yrityksiä ja moni kivijalkaliike pysyy edelleen paikoillaan. Nämä tuoreet yritykset eivät tosin ole suuria kansainvälisiä pikamuotiketjuja tai suuria päivittäistavarakauppoja, vaan tietynlaisen kulutuksen ja arvojen muutoksesta kieliviä kivijalkaliikkeitä. Esimerkiksi erään suuren globaalin vaateketjun tyhjilleen jääneeseen tilaan muutti kotimaisia design-vaatteita ja second handia myyvä liike, joka harjoittaa myös vaatelainamotointia.

Toimijakenttää ei voida länsikeskustassa, eikä oikein missään muuallakaan, ajatella homogeenisenä ryhmänä, jonka intressit ovat yhtenäisiä. Kulttuuritoimijoiden, kuten keikkapaikkojen, klubien, baarien ja ravintoloiden käsitys esimerkiksi katutilan käytöstä lienee merkittävästi erilainen kuin esimerkiksi kivijalassa toimivan rautakaupan pitäjällä. Myös erilaisilla aktivisteilla, kuten Urbaani Tampere Ry:llä on omia näkemyksiä liittyen esimerkiksi pyöräilyyn ja pysäköintiin. Lisäksi toimijoilla on myös lukuisia yksilötason mielipiteitä ja ajatuksia, joiden kartoittaminen on huomattavasti hankalampaa, verrattuna yhdistysten tai muiden selkeästi rajattujen toimijoiden (esimerkiksi, yrittäjien tai asukkaiden) mielipiteisiin.

4.2 Kaupungin näkemykset ja visiotyö

Tampereen kaupunki teetti vuonna 2020 Läntisen keskustan visiotyön yhteistyössä JTP:n ja von Zadow Internationalin kanssa, jotka ovat kaupunkikehitykseen ja osallistamiseen erikoistuneita konsulttiyhtiöitä/arkkitehtitoimistoja. Vision tarkoitus oli selkiyttää ja ideoida länsikeskustan uutta roolia ja tarjota ratkaisuideoita ja pohjaa kunnalliselle päätöksenteolle. (Siitonen, M. ym. 2020, 3–5.) Visiotyö pohjautuu Tampereen kaupungin laatimaan Viiden Tähtien Keskusta 2018–2030 – Tampereen keskustan kehittämissuunnitelmaan, jossa määritellään tavoitteita läntisen keskustan kehittämiselle esimerkiksi täydennysrakentamisen ja vetovoimaisten palveluiden muodossa (Tampereen Kaupunki 2018, 5).

Visiotyön edetessä järjestettiin erilaisia työpajoja- ja sidosryhmätapaamisia, joilla kaupunki halusi varmistaa uskottavan osallistamisen. Visiotyöstä ja sen toteutuksesta julkaistiin syksyllä 2020 loppuraportti, jossa on eriteltyä erilaisia kehitysideoita ja kärkihankkeita läntiselle keskustalle.

Visiotyössä nostettiin esille esimerkiksi niin kutsuttu kulttuurisilmukka, jolla tarkoitetaan Puutarhakadun ja Hallituskadun muodostamaa tehokasta pyörä- ja jalankulkuliikenteen yhteyttä Keskus- ja Pyyrikintorien välille. Tämän hankkeen toteuttaminen vaatisi myös samalla edellä mainittujen katujen muokkaamista pysäköintijärjestelyjen, kaistojen sijoittelun ja katuvihreän osalta. Nämä uudistukset tapahtuisivat visiotyössä pääsääntöisesti autoilijoiden kustannuksella. (Tampereen kaupunki 2020, 24–25, 38–41.)

Kun tarkastelemme näitä sinänsä yleviä tavoitteita, tai pikemminkin visioita, edellisistä luvuista saatujen käsitteiden ja näkökulmien valossa huomataan, että tällaiseen hankkeeseen sisältyy juuri niitä riskejä, joista kuvasin luvussa 3. Sinänsä hyvät tavoitteet ja lähtökohdat katutilan elävöittämiseksi ja autojen vähentämiseksi ohjattuna ylhäältä alaspäin ja liiallisella hankeajattelulla kyllästettynä voivat johtaa tylsään ja kliiniseen lopputulokseen, joka luo julkista ja yksityistä tilaa, vailla yhteishyödykkeiden tuotolle otollisia olosuhteita.

Raporttia tutkiessa paljastuu myös taustalla vaikuttaneita sidosryhmiä. Ryhmistä mainitaan raportissa esimerkiksi Varma, POK, Sponda, D-kulma sekä VTS. Kaikki edellä mainitut ryhmät ovat merkittäviä kiinteistöjen omistajia ja sijoittajia. On luonnollista ja ymmärrettävää, että näillä ryhmillä on omat intressinsä koskien läntisen keskustan kehitystä ja esimerkiksi katutilan käyttöä sekä täydennysrakentamista. Koska kehityksen on suunniteltu tapahtuvan hankevetoisesti, näiden suurten toimijoiden aseman korostaminen on kaupungin toimesta ymmärrettävää, vaikkakin se asettaa kansalaistoiminnalle haasteita.

Muiden pienempien toimijoiden huomioiminen sen sijaan jäi raportissa vähemmälle tarkastelulle. Raportissa todettiin arviolta 750 kaupunkilaisen osallistuneen yhteissuunnitteluun tavalla tai toisella (Siitonen ym. 2020, 11). Tästä määrästä valtaosa osallistui yhteissuunnittelupäiville ja muutamat pääosin erilaisia yhdistyksiä edustavat henkilöt osallistuivat myös esimerkiksi keskustakävelyille. Tämä on varsin pieni luku, kun sen suhteuttaa läntisen keskustan asukasmäärään, joka on noin 16 700 ja koko kaupungin noin 240 000:een.

Visiotyössä nostettiin esiin myös tulevaisuudessa tapahtuva laajempi osallistaminen vapaaehtoisena toimenpiteenä kaupungille. Lisäksi raportti kannusti kokeilemaan erilaisia väliaikaisia ja kokeellisia tapoja tutkia kaupunkitilan käyttöä. Tämänkaltaiset menet

soveltuvat luonteeltaan mainiosti kolmannen sektorin toimijoiden aktivoimiseen. Neljäs sektori ja yhteishyödykkeiden tuottamiseen tähtäävä aktivismi, joita itseorganisoitu- vasta ja epämääräisestä luonteestaan johtuen, voi olla vaikea sovittaa institutionaalsiin ja ylhäältä ohjattuihin kokeiluihin, voi jäädä potentiaaleineen hyödyntämättä, elleivät sen toimijat itse huomaa tätä mahdollisuutta ja vaikuta aktiivisesti kaupungin suuntaan erilaisin kansalaisvaikuttamisen keinoin.

On myös syytä muistaa, että nämä prosessit esitetään raportin laatijoiden osalta vaihtoehtoina, eikä mikään velvoita kaupunkia ryhtymään näihin toimiin. Lisäksi kaavoitusjärjestelmä ei itsessään velvoita ketään luomaan julkista tilaa, ja osallistamisprosessienkin juridisena lähtökohtana ja perusteluna on yksityiset intressit ja yksityisen edun turvaaminen (Neuvonen 2017, 215). Nämä realiteetit osaltaan politisoivat kysymyksen ja paljon tulee riippumaan siitä, millainen on poliitikkojen ja johtavien viranhaltijoiden halukkuus lähteä osaltaan edistämään esimerkiksi joustavaa väliaikaiskäyttöä tai muita kokeellisia metodeja.

4.3 Rajapinnat ja toimijuuksien rooli

Visiotyö muodostaa hyvän työkalun kunnalliseen päätöksentekoon ja erilaisille viranhaltijoille, mutta se ei suoraan tarjoa yksittäisiä mahdollisuuksia toimijoille ja neljännelle sektorille, vaikkakin jättää mahdollisuuden kokeiluihin ja laajaan osallistamiseen. Toimijoiden ja erityisesti neljännen sektorin yhteishyödykkeelliselle toiminnalle jää siis pääosin reaktiivinen rooli olla itse ajamassa ja edistämässä hyviksi ja tarpeelliseksi kokeimiaan asioita, ellei kaupungin suunnitteluparadigmassa tapahdu merkittävää muutosta.

Yhteishyödykkeitä ja niiden ympärillä tapahtuvaa toimintaa ei pidä ajatella pelkkänä tietyn aktivistiryhmän sisäisenä toimintana, eräänlaisena omana kaupunkisaarekkeenaan. Sen sijaan, että kaupunki täytyisi tällaisista yksittäisistä erilleen ripotelluista aktivistien paikoista, tulisi pyrkiä ajattelemaan koko kaupunkitilaa ja siellä vallitsevia toimijasuh- teita uudelleen. (Stavrides 2015, 11–14).

Ratkaisu, joka pyrki huomioimaan, sekä kaupallisen toiminnan, kaupungin intressit että aktivismi- ja toimijalähtöisen yhteishyödykkeiden tuottamisen, voisi olla rajapinta- ajattelun tuominen kaupunkikehitykseen ja -suunnitteluun. Rajapinta terminä ajatellaan helposti vain eräänlaisena jakolinjana, joka mielletään erottavaksi tekijäksi. Rajapintaan sisältyy myös samaan aikaan kuitenkin mahdollisuus yhteyteen ja yhteensulautumi- seen (Stavrides 2015, 11). Näitä rajapintoja voi ajatella esimerkiksi neljännen sektorin

toimijoiden, yritysten ja kaupungin välisenä potentiaalisena kohtauspaikkana, jossa jokainen ryhmittymä tuo oman panoksensa kaupunkitilaan. Rajapintaa ei synny pelkäämään erilaisten sektorien välille, vaan sitä muodostuu myös saman sektorin eri toimijoiden välille. Oleellinen kysymys onkin, kuinka saada hyöty irti näistä rajapinnoista ja erilaisista toimijoista ja tuoda sitä kautta lisäarvoa kaupunkitilaan? Suunnittelijat pystyvät tietenkin luomaan analyysia potentiaalisista paikoista ja kartoittamaan mahdollisuuksia, joissain puitteissa jopa luomaan niitä, mutta se, kuinka ja millä perusteilla ne annettaisiin esimerkiksi neljännen sektorin toimijoille, on hallinnollinen ja poliittinen kysymys, joka liittyy esimerkiksi sääntelyyn ja lupaprosesseihin.

5. KÄYTÄNNÖN RATKAISUJA

Edellä kuvatun teoreettisen kehyksen ja läntisen keskustan visiotyön kuvauksen pohjalta pyrin tässä luvussa tarjoamaan ratkaisuja läntisen keskustan tulevaisuuteen. Tarkoitus ei ole varsinaisesti esittää mitään konkreettisia suunnitelmia vaan pikemminkin pyrkiä osoittamaan alueen potentiaaleja nimenomaisesti yhteishyödykkeiden luonnin ja itseorganisoituvan toiminnan näkökulmasta. Kuten aiemmin mainittu visiotyö tarjoaa hyviä ratkaisuja ja potentiaalisia kehitysideoita, joiden pohjalta on hyvä lähteä jatkojalostamaan suunnittelua.

Kuten olen aiemmin tekstissä todennut suunnittelijan työkalut alueen, ja toimijoiden toiminta mahdollisuuksien edistämiseksi ja muuttamiseksi ovat rajalliset. Tästä huolimatta suunnitteluratkaisujen etsiminen on tärkeää ja tavoiteltavaa, esimerkiksi kestävän liikumisen ja elävän kaupunkitilan näkökulmasta. Parhaimmillaan suunnittelija voi ratkaisuillaan vaikuttaa merkittävästikin kaupunkitilan inklusiivisuuteen olettaen tietenkin, että suunnitelmat läpäisevät poliittisen prosessin.

Puhun tässä luvussa myös toimijan kaksoisroolista, jossa toimija vaikuttaa samanaikaisesti usealla eri sektorilla. Esimerkiksi arkkitehti voi olla viranhaltijan asemassa, mutta samaan aikaan pyrkiä edistämään neljännen sektorin toimijana jotain tärkeäksi kokeamaansa tavoitetta. Samalla logiikalla myös esimerkiksi yrittäjä voi toimia liiketoiminnan harjoittajana ja ansaita näin elantonsa, mutta myös toimillaan vaikuttaa ympäristöönsä aktivistin roolissa.

5.1 Toimenpiteitä kaupunkitilassa

Tampereen maantieteellinen sijainti kahden järven välisellä kannaksella asettaa tiettyjä tilallisia rajoitteita koko keskusta-alueella niin idässä kuin lännessä. Vanha kaupunkirakenne tekee länsikeskustasta paikoin todella ahtaan, niin autoille, jalankulkijoille ja pyöräilijöille. Visiotyössä ongelmallisiksi tilallisiksi kohdiksi nimettiin eritoten Hallituskatu sekä Keskustori. Hallituskadun tapauksessa ongelmaksi muodostuu kapea jalankuluväylä, pyöräkaistojen puute sekä tilaa vievä pysäköinti (kuva 2). Samankaltaisia ongelmia on myös Näsilinnankadulla sekä Kauppakadulla, mutta havaitsijan silmään ne korostuvat Hallituskadulla johtuen sen suuresta käyttöasteesta ja runsaasta liiketarjonnasta. Läntisessä keskustassa useilla kaduilla silmiinpistävää on sivuttaissuuntainen pysäköinti, joka ei ole erityisen urbaani tai tilatehokas ratkaisu.

Kuva 2. Hallituskatua Hämeenpuiston puoleisessa päädyssä. Autoille varattu osuus näyttäytyy suhteettoman leveänä verrattua jalankulkuväyliin. Pyöräkaistoja ei ole.

Kuvassa 3 olen karkeasti rajannut pelkästään pysäköinnille varattuja alueita Hallituskadun läheisyydestä. Kuten kuvasta huomataan kadunvarsipysäköinti vie paljon tilaa alueelta, joka on jo valmiiksi varsin ahdas. Erityisesti poikkikatujen levennyksien kohdalla potentiaalia löytyisi muullekin toiminnalle kuin pysäköinnille. Alueen asuntoja palveleva pysäköinti sijoittuu pääosin sisäpihalle, joten kadunvarsipysäköinti pyrkii palvelemaan lähinnä muita toimintoja kuin asumista.

Kuva 3. Itä-länsisuuntainen hallituskatu ja sen kaksi poikkikatua Näsilinnankatu ja Kunnikaankatu. Keltaisella rajattu kadunvarsipysäköinnille varattua tilaa.

Keinovalikoima, jonka avulla katutilaa voi vapauttaa toimijoiden käyttöön, ei vaadi välttämättä mitään upouusia tai vallankumouksellisia ratkaisua, vaan hyvinkin yksinkertaiset ja jo tiedossa olevat toimenpiteet kuten esimerkiksi pysäköinnin vähentäminen, katuvihreän lisääminen, ajanviettopaikkojen (esimerkiksi penkit ja tasot) ja kadun pinnan käsittely muuttavat jo alueen luonnetta. Myös liikennemuotojen tasa-arvoistaminen eli pyöräilijöiden, autoilijoiden ja jalankulkijoiden tasapuolisen liikkumisen mahdollistaminen, joka tapahtuisi autoilijoiden kustannuksella, sekä nopeuksien laskeminen ovat toimivia ratkaisuja katutilan avaamisessa. Tätä prosessia, jossa eri liikennemuuotojen mahdollisuuksia tasa-arvoistetaan, voidaan myös kutsua katutilan demokratisoinniksi. Tilan vapautuessa ihmisten käyttöön on mahdollista, että tilan käyttäjät alkavat, joko tietoisesti tai tiedostamatta, tuottaa tilasta yhteishyödykettä.

On tärkeää, että kadulle jää nimenomaan tyhjää ja käyttämätöntä tilaa, joka ei ole esimerkiksi valjastettu kaupallisen toiminnan ja kulutuksen käyttöön. Tämä avoin ja vapaa tila jättää tilaa erilaiselle itseilmaisulle, yhteiskunnalliselle toiminnalle, leikille sekä tapahtumille ja näin ollen lisää toimijoiden osallisuutta. (Kyrönviita 2018.) Teoriassa tämänkaltaista toimintaa olisi tietenkin jo nyt mahdollista, mutta ankea pysäköintialue ja ahdas jalankulkuväylä ei näyttäydä välttämättä houkuttelevana paikkana toimijoille ja toiminnalle. Tästä syystä katutilan tasa-arvoistaminen suunnittelijälähtöisesti ja julkisen hallinnon toimesta voidaan nähdä toimivana keinona, jolla pyritään edistämään kaupunkilaisten toimijuutta ja tarjoamaan siihen mahdollisuuksia.

Katutilaa koskevat ongelmat liittyvät myös alueen toreihin ja niiden käyttöön. Läntiseen keskustaan sijoittuvat Tampereen merkittävimmät torit Keskustorin ja Frenckellin aukion muodostama kokonaisuus sekä Laukontori Pyhäjärven rannassa. Keskustori ja Frenckellin aukion kokonaisuus (kuvat 4 ja 5) on kaupunkitilallisesti ongelmallinen, sillä se muodostaa alueen, jonne on ripoteltu linja-autoja kahvioita ja pysäköintiä sekaisin, vailla selkeitä tilaa rajaavia elementtejä. Alueen rajoja on hankala hahmottaa ja arkipuheessa puhe Frenckellin aukiota ja Keskustorista on hieman epäselvää, riippuen tavasta, jolla kokonaisuutta ja näitä aukiota tulkitaan. Ne voidaan siis tulkita yhdeksi kokonaisuudeksi tai pysäköintialueen rajaamaksi kahdeksi erilliseksi toriksi (kuva 4). Läntisen keskustan visiotyö myös tarttui osaltaan tähän ongelmaan ja esitti ratkaisuksi, torien selkeää erottamista uudisrakentamisella (Tampereen kaupunki 2020). Lisäksi visiossa linja-autoliikennettä haluttiin siirtää pois Keskustorin eteläosasta ja luoda yhtenäinen aukio, jota Hämeenkatu halkoisi (Tampereen Kaupunki 2020). Molemmat ratkaisut ovat sinänsä toimivia ja noudattavat samaa linjaa kuin esittämäni hyvin perinteiset katutilaratkaisut.

Viereinen Kirjastonpuisto (kuvassa 4 oranssilla) tarjoaa, myös aivan vierestä löytyvän oivallisen esimerkin suunnitteluratkaisuista, joissa varsin pienellä panoksella mahdollistetaan avoimen kaupunkitilan käyttö ei-kaupalliseen toimintaan. Laikun vanhan kirjastotalon portaiden edustalle on asennettu muutama betoninen rullalautailutemppeihin soveltuva koroke. Korokkeet ja vanhan kirjastotalon portaat ovat tehneet alueesta suosittun rullalautailijoiden keskuudessa. Rullalautailijoiden toimintamahdollisuuksien edistäminen ja salliminen aivan kaupungin ytimessä on kaupungin suunnalta hieno imagoratkaisu ja voidaankin nähdä tämän tuovan alueelle lisäarvoa ja omanlaista urbaania tunnelmaansa.

Viereisen Kirjastonpuiston esimerkin valossa Keskustorinkin parantelussa kaupungilta ei vaadita välttämättä torin massiivista uudelleen rakentamista ja pitkää täydennysrakentamisen suunnitteluprosessia, vaan käyttäjien ja muiden toimijoiden kanssa keskustellen voidaan saada nopeasti luotua mielenkiintoista ja urbaania kaupunkitilaa.

Kuva 4. Keskustori ja Frenckellin aukion muodostama kokonaisuus (keltainen rajaus) sekä Kirjastonpuisto (oranssi).

Kuva 5. Näkymä Keskustorilta kuvattuna Frenckellin aukion suunnasta. Laaja maanpäällinen pysäköintialue jakaa aukiokokonaisuuden kahtia.

5.2 Rajapintatoimijat ja kaksoisroolit

Erilaiset toimijat voivat toimia myös eräänlaisessa kaksoisroolissa ja rajapinnoilla. Luvussa 4 käsittelin rajapinnan käsitettä ja totesin sen pelkän rajan lisäksi avaavan myös mahdollisuuksia yhteistoiminnalle. Tuotuna läntisen keskustan kontekstiin tämä mahdollistaisi erilaisten sektorien sekoittumisen ja esimerkiksi yrittäjä voi toimia samanaikaisesti aktivistina, mutta tehdä siitä huolimatta liikevaihtoa. Osoivana esimerkkinä nostan esiin Gastropub Tuulensuun tempauksen lainata asiakkaille tuoleja ja pöytiä, jotta he voisivat mennä nauttimaan ostoksensa Hämeenpuistoon. Tempauksen taustalla oli Covid-19-pandemiasta johtunut ravintoloiden ja terassien sulkua. Tässä tapauksessa yrittäjä ikään kuin kiersi sulkupäätöstä laajentamalla ravintolansa terassin koko viereiseen puistoon, vaikka virallisesti se oli yhä Hämeenpuisto ja kalusteet olivat vain ”lainassa” asiakkailta. Puistoon levittäytynyt ”terassi” keräsi myös ympärilleen spontaaneja livekeikkoja ja kaupunkilaisia, jotka tulivat muuten vain viettämään aikaa alueella. Osa ihmisistä toi myös omat tuolinsa ja virvokkeensa, jolloin saattoi nähdä pop-up-puistoterassin, muuttuneen yrittäjän kaupallisesta innovaatiosta eräänlaiseksi koko kaupunkiyhteisön omaksi yhteishyödykkeeksi. Tämän mahdollisti toisaalta kaupungin ja viranomaisten salliva linja ja toisaalta yrittäjän oma luovuus ja hitusen kapinallinen asenne.

Kaupungeissa ympäri Suomen levisi kesän 2020 aikana päättäjien joukossa halu löyhentää lupaprosesseja ja terassikäytäntöjä, tämä johtui pääosin pandemian tuomista rajoitteista. Tilanne on sikäli absurdi, että tarvittiin pandemia, poikkeusolot sekä globaali kriisi, jotta kaupunkien hallinnossa syntyi aitoa halua lähteä löyhentämään lupaprosesseja ja avaamaan kaupunkitilaa toimijoille, erilaisten kokeilujen kautta. Samalla myös kaupunkitilat saivat enemmän palstatilaa mediassa ja kesän 2020 aikana lehdistössä puitiin kaupunkitilaa ja sen käyttäjien tarpeita, sekä käytiin keskustelua kaupunkitilan vaikutuksesta asukkaisiin. Keskustelu kuitenkin laantui nopeasti. Vaikka pandemian tuomat erityisjärjestelyt ja lupahöllennykset kohdistuivat lähtökohtaisesti yrittäjien aseman helpottamiseen, se samalla mahdollisti aktiivisten kansalaisten toiminnan kaupallisen ulottuvuuden rinnalla, kuten edellä mainitussa Hämeenpuiston esimerkissä.

Tämän esimerkin pohjalta voi tehdä johtopäätöksen, että kun lupaprosessit lieventyivät kaupungin valitessa sallivamman linjan ja yrittäjä toimi kaksoisroolissa yrittäjäaktivistina, syntyi tilanne, joka avasi terassin ja kaupunkitilan välisen rajapinnan ja mahdollisti yhteishyödykkeellisen kaupunkitilan synnyn ja tuoton. Kaupungin sallivuuslinja soveltuu myös muunlaiseen toimintaan kuin pelkästään yrittäjyyteen. Hallinnollisesti hankalaksi tilanteen tekee se, että neljännen sektorin toimijoita on hankala tunnistaa nykyisessä

hallintorakenteessa varteenotettaviksi keskustelukumppaneiksi. Niihin on myös hankala soveltaa samanlaisia otteita kuin esimerkiksi yrittäjiin ja kolmanteen sektoriin. (Mäenpää & Faehnle 2021, 265). Keskustelu neljännen sektorin roolista on vielä hyvin tuoretta, ja siksi minulla ei ole selkeitä ratkaisuja siihen, kuinka hallinto muotoutuisi ja oppisi huomioimaan sen toiminnan. Esimerkin mukainen malli jossa, rajapinnoilla tapahtuva toiminta ja löysempi byrokratia muutti kaupunkitilaa yhteishyödykkeeksi voisi olla yksi metodi lähteä huomioimaan ja tarjoamaan mahdollisuuksia, itseorganisoituvalle toiminnalle.

5.3 Verkostojen hyödyntäminen suunnittelussa

Aiemmin esiin tuotu vertaisverkostojen käsite tarjoaa institutionaaliselle suunnittelulle työkaluja ajaa läpi toimijoiden roolia. Yhdistettynä sallivuuslinjaan se tarjoaa myös näille verkostoille mahdollisuuksia toteuttaa itseään kaupunkitilassa. Näiden verkostojen tunnistaminen ja niiden monimuotoisuuden hahmottaminen voivat toimia myös osallisuutta lisäävänä tekijänä.

Yksi konkreettinen suunnitteluparadigmaattinen ratkaisu olisi siirtyä *laajennettuun suunnitteluun* perinteisen osallistavan suunnittelun sijaan. Laajennetussa suunnittelussa huomio kohdistuisi moninaiseen toimijaverkkoon ja lähtökohtana olisi luoda osallistamisen kanavia, jotka eivät ole pelkästään lakisääteisten prosessien sallimia minimejä. (Wallin 2019, 52–54.)

Verkostojen löytäminen voi kuitenkin olla haastavaa, sillä internetpohjaiset ja itseorganisoidut verkostot voivat olla hankalasti tavoitettavissa. Yksi keino voisi olisi jalkauttaa suunnittelijoita tai kaupunkihallinnon työntekijöitä seulomaan ja etsimään piilossa olevia verkostoja. Myös tarkempi, esimerkiksi korttelikohtainen osallistaminen ja kokeelliset osallistamisen metodit, voivat saada näitä neljännen sektorin toimijoita näkyviin. Tähän liittyy myös klassisia osallistamisen ongelmia, sillä monesti aktivistit ovat samalla aktiivisia myös virallisella järjestökentällä ja osaavat myös hyödyntää kaavoituksen lakisääteisiä valitusprosesseja, jolloin todellinen osallistettujen pohja voi jäädäkin yllättävän kapeaksi (Wallin 2019, 47).

Tampereen läntisen keskustan tapaukseen edellä mainittujen metodien soveltaminen on myös mahdollista. Johtuen alueen asemasta keskustana, verkostojen etsintä ja niihin jalkautuminen voisi olla luontevaa koko kaupungin alueelta, sillä keskusta kerää toimijoita myös kauempaa. Jalkautuessa toimijoiden erilaiset roolit, kuten mahdolliset kaksoisroolit sekä mahdolliset risteävät intressit olisi syytä tunnistaa ja huomioida. Lisäksi

toimijoiden kategorisointi perinteisesti esimerkiksi pelkkiin yrittäjiin, asukkaisiin tai yhdistyksiin ei ole järkevää, jos tavoitteena on löytää ja saada erilaisten uudentyyppisten verkostojen ääni kuuluviin. Laajennetun suunnittelun paradigman hyödyntäminen ei myöskään ole pelkästään katu-, kortteli- tai kaupunginosatason väline, vaan siitä voi olla hyötyä myös laajemman mittakaavan strategisessa suunnittelussa. (Wallin 2019, 47–48).

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä työssä olen avannut toimijuuden ja uuteen toimijuuteen liittyviä näkemyksiä ja pyrkinyt linkittämään ne yhteishyödykkeiden käsitteeseen. Näistä teoreettisista kehkyksistä olen esittänyt käytännön tason ratkaisuja, miten ajatuksia toimijuudesta, tilan tuottamisesta sekä digitalisaation mahdollistamasta verkostoituneesta kansalaistoiminnasta voidaan tuoda osaksi Tampereen läntisen keskustan kehitystyötä sen etsiessä paikkaansa suhteessa voimakkaasti uudistuvaan itäiseen keskustaan.

Luvussa 5 toin esiin kolme erilaista lähestymistapaa, joilla kaupunkisuunnittelussa voitaisiin ottaa nämä uudet toimijuuden muodot tarkemmin huomioon ja jättää tilaa kaupungissa tapahtuvalle itseorganisoituvalle toiminnalle ja yhteishyödykkeiden tuotolle. Ratkaisuehdotukseni voidaan jakaa tämän työn pohjalta kolmeen osaan, joiden toteuttaminen tosin käytännön elämässä limittyy toisiinsa.

1. *Sallivuuden ilmapiiri.* Suunnittelussa ja hallinnossa suhtaudutaan avoimesti erilaisten toimijoiden ehdotuksiin ja tiedostetaan näiden mahdollinen kaksoisrooli esimerkiksi suunnittelijana ja aktivistina. Hallintoa pyritään ohjaamaan kevyempään suuntaan, jotta erilaiset joustavat kokeilut ovat mahdollisia eivätkä kaadu raskaaseen lupaprosessiin tai muuhun byrokratiaan.
2. *Verkostojen roolin ymmärtäminen osana laajennettua suunnittelua.* Suunnittelussa ja hallinnossa ymmärretään erilaisten esimerkiksi verkko-pohjaisten vertaisverkostojen rooli kaupungissa. Suunnitteluun voidaan saada lisäpontta ymmärtämällä myös verkostojen rooli tiedon tuottajia, eikä pelkästään sen lähteenä. Aitoon osallisuuteen ja toimijoiden kohtaamiseen ikään kuin omina asiantuntijoinaan panostetaan suunnitteluorganisaatioissa.
3. *Katutilan demokratisointi.* Tässä vaihtoehdossa pureudutaan katutilan fyysiseen muokkaamiseen ja kadun tekemiseen viihtyisäksi tilaksi, joka luo puitteet erilaisille toimijoille. Toteutuakseen yhteishyödykkeiden tuoton ja toimijat huomioivalla tavalla suunnitteluun on tuotava mukaan kohtien 1 ja 2 oppeja, jotta katutila ei jäisi pelkäksi julkiseksi tilaksi tai että se ei muuttuisi liian kaupalliseksi. Tämä ratkaisu on myös selkeästi vaihtoehdoista ”perinteisin”, mutta kohtien 1 ja 2 metodeja ja käsitteistöä sovel-

tamalla siihen voidaan tuoda uutta näkökulmaa. Tämä lienee myös ratkaisuista poliittisesti hankalin, sillä tässä toimet alkavat vaatia jo taloudellista panostusta ja arvovalintoja liittyen pysäköintiin ja yksityisautoiluun.

Edellä mainituissa lähestymistavoissa on havaittavissa myös tieteenaloihin kytkeytyviä eroavaisuuksia ja painotuksia. Kolme ratkaisuvaihtoehtoja myös limittyvät toisiinsa ja niitä kaikkia tarvitaan oikeasuhteisesti, siirryttäessä kohti lopputulosta, joka huomioi uudenlaisen toimijuuden ja mahdollistaa yhteishyödykkeiden käyttöönoton. Siinä missä katutilan demokratisointi ja tasa-arvoistaminen käsittää paljon konkreettista suunnittelua ja insinööritieteitä, sallivuuslinja perustuu hallinnon käytäntöihin ja asennemuutoksiin. Laajennetun suunnittelun voi taas nähdä ammentavan sekä kovista että pehmeistä tieteistä. Olennaista näille ratkaisuehdotuksille ja metodeille on myös monitieteinen ote ja kovan ja pehmeän tieteen rajapinnan katoaminen. Tämän kaltainen suunnitteluajattelun muutos haastaa myös perinteiset asiantuntija- ja ammattiasetelmat. Se vaatii joustoa ja kokeilunhalua myös suunnittelijoilta ja muilta kaupunkisuunnittelun parissa työskenteleviltä. Tässä yhteydessä myös suunnittelijan on syytä pohtia omaa asemaansa suhteessa suunnittelun kohteisiin, vaikkakin se voi vaatia ammattiyhpeuden nielemistä.

Tärkeimpiä oivalluksia ja huomioita tässä työssä on ollut huomata kuinka toimijuus ja erilaiset toimijat mielletään hallinnossa ja institutionaalisessa suunnittelussa edelleen hyvin perinteisesti ja kuinka hankalaa nykyisillä lakisäätöisillä ja byrokraattisilla suunnittelukäytännöillä on huomioida muuttunutta ja avautunutta toimijakenttää. Merkittävimpiä haasteita uusien suunnitteluparadigmojen avaamiselle lienee poliittinen haluttomuus ja liiallinen sitoutuminen erilaisiin intressiryhmiin sekä toisaalta suunnittelijoista lähtevä oman ammattitaidon ja -aseman suojeleminen.

Tampereen kaupunki, joka näyttäytyy väestötilastojen (Tilastokeskus 2020 ja Tampereen kaupunkiseutu 2020) ja suurten kehityshankkeidensa tiimoilta positiivisessa valossa valtakunnallisessa keskustelussa, voisi ennakkoluulottomasti lähteä kokeilemaan uusia suunnittelukäytäntöjä ja kaupunkitilan uudelleen ajattelua läntisessä keskustassa, eikä tyytyä vain asemakeskuksen ja Hiedanrannan kaltaisiin uusiin ja kiiltokuva-maisiin suurhankkeisiin. Keskusta pysyy kuitenkin edelleen kaupungin näyteikkunana ja läntisen osan profiloituminen kokeellisena ja toimijalähtöisenä kaupunkitilana tarjoaa sille omaleimaisen profiilin suhteessa uuteen tornien ja suurhankkeiden määrittämään itäiseen puoleen.

LÄHTEET

Harvey, D., 2012. Rebel Cities: from the Right to the City to the Urban Revolution. New York: Verso. Print. 66–87

Hess, C., 2008. Mapping the New Commons, 2. SSRN Electronic Journal. Web. Saatavilla: SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1356835> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1356835> [noudettu 17.3.2021]

Keinänen, E. 2018. Tampereen läntinen keskusta on kuihtumassa – moni yrittäjä on jo lähtenyt alueelta, Moreenimedia 9.2.2018 Web. Saatavilla: <https://moreenimedia.uta.fi/2018/02/09/tampereen-lantinen-keskusta-on-kuihtumassa-moni-yrittaja-on-jo-lahtenyt-alueelta/> [noudettu 26.3.2021]

Köpfer, J. & Müller A.K., 2020. Collective City Making – How Commoning practices foster inclusivity. Research in Urbanism Series 6: 301–320. Web. Saatavilla: <https://www.rius.ac/index.php/rius/article/view/105/103> [noudettu 25.3.2021]

Jakonen, M., 2017. Vastatieto – Tulevaisuuden asiantuntijuutta etsimässä. Helsinki: Tulevaisuusvaliokunta 2017. 76–78 Web. Saatavilla: https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/julkaisut/Documents/tuvj_1+2017.pdf [noudettu 8.4.2021]

Laukkanen, M. 2017. New Social Movement and Commodification of Places. Yhdyskuntasuunnittelu lehti 3/2017 vol.55. Web. Saatavilla: <http://www.yss.fi/journal/new-social-movements-and-the-commodification-of-places/> [noudettu 8.4.2021]

Mäenpää, P. & Faehle, M., 2021. 4. sektori – kuinka kaupunkiaktivismi haastaa hallinnon, muuttaa markkinat ja laajentaa demokratiaa. 11–124, 263–293. Tampere: Vastapaino. Print.

Mäenpää, P. & Faehle, M., 2017. Kaupunkiaktivismi – Ratkaisuja itseorganisoituvan kaupunkiyhteisön hallintaan. Kvartti – Kaupunkitiedon verkkolehti 2/2017: 32–47. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus. Web. Saatavilla: https://www.kvartti.fi/sites/default/files/files/issue/kvartti_2_17_screen.pdf tai <https://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/kaupunkiaktivismi-ratkaisuja-itseorganisoituvan-kaupunkiyhteison-hallintaan> [noudettu 12.3.2021]

Neuvonen, R. 2017. Kenelle kaupunkila kuuluu? Kaupunkien julkiset tilat oikeuksien verkostona. Teoksessa: J. Häkli & ym. toim. 2017 Kansalaiset kaupunkia kehittämässä 200–218 Tampere: Tampere University Press. Web. Saatavilla: <https://lib-rary.oapen.org/viewer/web/viewer.html?file=/bitstream/handle/20.500.12657/31011/640439.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [noudettu 9.4.2021]

Niitamo, A. 2015. Osallistaminen kaupunkisuunnittelussa – Diskurssianalyysi virkamiesten osallistamispuheesta Jätkäsaaren rakennusprojektissa. 5–7 Helsinki: Helsingin Yliopisto. Web. Saatavilla: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/155256/Niitamo_Viestinta.pdf?sequence=2&isAllowed=y [noudettu 17.3.2021]

Pesonen, H. 2019 Tampereen läntisen keskustan vaikeuksiin vastataan visiotyöllä, Aamulehti 19.3.2019 Web. Saatavilla: <https://www.aamulehti.fi/tampere/art-2000007582608.html> [noudettu 26.3.2021]

Ruostetsaari, I. 2014 Suomen poliittinen järjestelmä: Valtasuhteiden muutokset 1990-luvun alun jälkeen. Teoksessa: T. Raunio & T. Forsberg toim. 2014 Poliitiikan muutos 93 Tampere: Vastapaino, 2014. Print.

Santasalo, T. & Koskela, K. 2014 Tampereen keskustan strateginen osayleiskaava – Kaupallisten vaikutusten arviointi. Tampere: Tampereen kaupunki. Web. Saatavilla: <https://www.tampere.fi/liitteet/k/WRDKAMwHc/KaupallistenVaikutustenArviointi19032014.pdf> [noudettu 17.4.2021]

Stavrides, S. 2015., Common Space as a Threshold Space: Urban Commoning in Struggles to Re-appropriate Public Space. Footprint: Delft School of Design journal 9.16 2015: 9–20. Web. Saatavilla: <https://journals.open.tudelft.nl/footprint/article/view/896/1061> [noudettu 26.3.2021]

Siitonen, M., London F. & Von Zadow, A. 2020 Läntisen keskustan visiotyön loppuraportti 2020. Tampere: Tampereen kaupunki. Web. Saatavilla: https://www.tampere.fi/tiedostot/05hwfdiFP/Tampereen_lantisen_keskustan_visio_2020_loppuraportti.pdf [noudettu 10.3.2021]

Tampereen kaupunki 2018. Viiden Tähtien Keskusta 2018–2030 – Tampereen keskustan kehittämisohjelma. Web. Saatavilla: https://www.tampere.fi/tiedostot/v/bj21Xi2v/Tampereen_kaupunki_Viiden_tahden_keskustan_kehittamisohjelma_2018_2030_lowres.pdf [noudettu 10.3.2021]

Tampereen kaupunkiseutu 2020. Väestökatsaus: Joulukuu 2020. Web. Saatavilla: <https://tampereenseutu.fi/wp-content/uploads/2021/01/Vaestokatsaus-Joulukuu-2020.pdf> [noudettu 27.4.2021]

Tilastokeskus 2020. Väkiluvun kehitys Tampereen kaupunkiseudulla 1951–2020. Web. Saatavilla: <https://www.stat.fi/tup/seutunet/download/tampere/vaki50.pptx> [noudettu 27.4.2021]

Wallin, S. 2019., Managing Urban Complexity – Participatory planning, self-organization and co-production of urban space 45-54 Helsinki: Unigrafia Oy 2019. Web. Saatavilla: <https://aaltodoc.aalto.fi/bitstream/handle/123456789/40200/isbn9789526087023.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [noudettu 17.4.2021]

KUVALÄHTEET

Kuva 1: Otto Haarala, 2021 Pohjakuva: Tampereen kaupungin karttapalvelu, Tampereen kantakaupungin ortoilmakuva 2020

Kuva 2: Otto Haarala 21.4.2021

Kuva 3: Otto Haarala, 2021 Pohjakuva: Tampereen kaupungin karttapalvelu, Tampereen kantakaupungin ortoilmakuva 2020

Kuva 4: Otto Haarala, 2021 Pohjakuva: Tampereen kaupungin karttapalvelu, Tampereen kantakaupungin ortoilmakuva 2020

Kuva 5: Otto Haarala 8.4.2021